

Ümummilli Lider Heydər Əliyev: "İkinci dünya müharibəsinin bir tərəfdən dəhşətli dağıntılar, insanların həlak olması, digər tərəfdən dünyanın yenidən dəyişməsi baxımından bəşər tarixində öz yeri var. Bu müharibədə çox xalqlar iştirak edib. Azərbaycan xalqı da o vaxt mənsub olduğu ölkəni, Vətəni müdafiə etmək, dünya mədəniyyətini mürəccə qüvvələrdən xilas etmək üçün bu müharibədə iştirak etmişdir."

1941-ci ildə Azərbaycan sovet ittifaqının əsarətində inləyən 15 müttəfiq ölkədən biri idi. 1918-ci ildə qanımız bahasına əldə etdiyimiz müstəqilliyimiz sayəsində yaranan Xalq Cümhuriyyəti 23 ay sonra devrildən sonra Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulmuş, biz bu hakimiyyətin qanunları çərçivəsində yaşamağa başlamışdıq. Bu, 70 il davam etdi.

1941-ci ildə başlanan İkinci Dünya Müharibəsində bu müttəfiqlərin hər biri kimi, Azərbaycan xalqı da öz Vətəni müdafiə etmək üçün mübarizəyə qalxmışdı. Çünki faşist Almaniyası Bakıya qədər irəliləməyi planlaşdırmışdı. Sual oluna bilər ki, nə üçün? Ona görə ki, Almaniya digər müttəfiqlərdən fərqli olaraq Azərbaycanın sərvəti barədə məlumata malik idi. Və bildirdi ki, Rusiya bu müharibəni Bakı nefti hesabına udacaqdı. Bu səbəbdən də Bakıya qədər irəliləyib buna imkan verməyə can atırdı. Belə olan vəziyyətdə isə təbii ki, Azərbaycanın mərd övladları öz Vətənlərinin müdafiəsinə qalxacaqdılar. Yeni məntiqə düşündə biz sovet hakimiyyətinin tərkibində idikse, bunu etməyə də bilməzdik. Çünki dolayısı ilə bunun ağır nəticələrini yenə də biz yaşamaq olacaqdıq. Bu səbəbdən də azərbaycanlılar İkinci Dünya Müharibəsində böyük fədakarlıqlar göstərdilər. Bakı nefti isə Rusiyanın qələbə qazanmasında əsas amil oldu. Bütün bunlar yaşanan tarixdir. Yaşadığı üçün də yaşadılmalıdır.

Fədakarlıq nümunəsi

1941-1945-ci illər müharibəsində Azərbaycanın mərd oğul və qızları xalqımızın ən ali keyfiyyətini - fədakarlığını, vətənpərvərliyini, sarsılmaz mərdliyini nümayiş etdirmişlər. Dəhşətli müharibənin başladığı ilk gündən səfərbərlik elan olunmuş, on minlərlə Azərbaycan oğul və qızı döyüş cəbhəsinə könüllü göndərilmək üçün ərizə vermişdir. Arxa cəbhədə isə yaşlı kişilər və respublikanın bütün iş qabiliyyətli qadınları çalışır, xalq təsərrüfatının bütün sahələrində döyüşə gedənləri əvəz edirdilər.

1941-1945-ci illərdə 700 minə yaxın azərbaycanlı, başqa sözlə, respublika əhalisinin hər 5 nəfərindən biri cəbhəyə yollanmış, onların isə 450 min nəfəri və ya 65 faizi orden və medallarla təltif olunmuş, 130 nəfər Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür. Müharibədə iştirak etmiş soydaşlarımızın təxminən yarısı həlak olmuş, azərbaycanlılardan ibarət 416-cı, 402-ci, 223-cü və 77-ci diviziyalar şərəfli döyüş yolu keçmişdir. 223-cü Diviziya Macarıstan və Yuqoslaviyanın faşistlərdən təmizlənməsində qəhrəmanlıq göstərmiş, 416-cı Diviziyanın əsgərləri isə Berlində qələbə bayrağını ilk qaldıranların sırasında olmuşlar.

Ordunun ehtiyacını ödəmək üçün xalqımız arxa cəbhədə də misilsiz əmək hünərləri göstərmiş, gecə-gündüz bilmədən çalışmışdır. Qadınlar qızıl zinet əşyalarını təhvil verərək cəbhəyə köməklik göstərmişlər. Onlar həmçinin qiymətli ev əşyalarını da cəbhəyə köməklik üçün əsirgəməmişlər. Bütün bunlar isə xalqımızın qədim adət-ənənələrindən, mentalitetindən irəli gəlirdi. Axı biz tarixin bütün dönlərində kollektivçiliyimizlə, həmrəyliyimizlə, paylaşmağımızla, yardımlaşmağımızla diqqəti çəkmişik. Qonşularımız da, qonaq gələnlərimiz də əslər öncə bu keyfiyyətlərimizin şahidi olmuşlar. Elə buna görə də xalqımız başqa cür yaşaşa bilmirdi bu müharibəyə. Kimin əlindən nə gəlirdisə, köməkliyini göstərirdi.

**Həm canımızla,
həm sərvətimizlə...**

1941-1945: YAŞANAN TARİX

Bakıda hasil edilən neft müharibədə qələbənin qazanılmasına böyük töhfə vermişdir. O illərdə Sovet İttifaqında hasil olunan neftin dördüncü hissəsi, aviasiya benzininin və yüksəkkeyfiyyətli sürtgü yağlarının 85-90 faizi Azərbaycanın payına düşürdü. Faşizm üzərində qələbənin təmin edilməsində həlledici rol oynamış sovet ordusunun tank və təyyarələrinin tam əksəriyyəti Azərbaycan neftinin hesabına hərəkətə gətirilirdi. Bakı nefti olmasaydı, bu müharibədə hərbi əməliyyatları uğurla başa çatdırmaq mümkün olmazdı. Ona görə də 1941-1945-ci illər müharibəsində şərəfli döyüş yolu keçmiş Azərbaycan övladlarının tarixi şücaətləri, habelə arxa cəbhədəki fədakarlıqları hər zaman fəxrə xatırlanır.

Faşizm üzərində qələbədə 78 il ötür. Faşizmə qarşı mübarizədə ön cəbhələrdə fəallıq göstərən, sağlamlığını itirən, doğma yurda sənəsi orden və medallarla qayıdan həmyerlilərimiz bizim üçün qürur və iftixar mənbəyidir. Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyev deyirdi: "Veteranlar bizim qızıl fondumuzdur. Onlar hər cür qayğıya və hörmətə layiqdirlər. Azərbaycanın bütün ictimaiyyəti, bütün Azərbaycan xalqı bilməlidir ki, İkinci Dünya müharibəsinin veteranları bizim ən əziz, ən mötəbər insanlarımızdır. Onlara qayğı göstərmək, hörmət etmək, onların bütün problemlərini həll etmək bizim dövlətimizin və hər bir dövlət orqanının, hər bir Azərbaycan vətəndaşının borcudur".

Ulu Öndər veteranlara həmişə qayğı bəsləmişdir

Ulu Öndər Vətən yolunda xidməti olan insanlara heç vaxt qayğısını əsirgəməmişdir. Ötən əsrin 70-ci illərində veteranlara göstərilən qayğı Ümummilli Liderimiz siyasi hakimiyyətdən uzaqlaşdırıldıqdan sonra unudulmuş, 1941-1945-ci illər müharibəsi iştirakçılarına, Sovet İttifaqı qəhrəmanlarına və arxa cəbhədə çalışan veteranlara qarşı biganə, laqeyd münasibət göstərilmişdir. Hətta ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində ölkəmizdə hakimiyyətdə olanlar 9 May - Qələbə Günündə qeyd etməmək barədə rəsmi tapşırıq da vermişdilər. Ancaq Ümummilli Lider Heydər Əliyevin rəhbərlik etdiyi 1990-1993-cü illərin Naxçıvanında veteranlar qayğı ilə əhatə olunmuş, 9 Mayla bağlı tədbirlər keçirilmişdir. Ümummilli Liderimiz Azərbaycanca yenicən siyasi hakimiyyətə qayıdırdıqdan sonra 9 may respublikamızda Qələbə Günü kimi rəsmiləşdirilmiş, dövlət bayramları sırasına daxil

edilmiş, müharibə veteranlarının sosial müdafiəsi ildən-ilə gücləndirilmişdir. Onların xatirəsinin əbədiləşdirilməsi istiqamətində sistemli və ardıcıl tədbirlər görülmüş, imtiyazları və statusları bərpa olunmuşdur.

Müharibə veteranları bu gün də hərtərəfli dövlət qayğısı ilə əhatə edilmişlər. Ulu Öndərimizin yolunu uğurla davam etdirən Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev 1941-1945-ci illər müharibəsi iştirakçılarına, arxa cəbhə veteranlarına xüsusi diqqət və qayğı göstərir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 26 aprel tarixli "1941-1945-ci illərdə İkinci Dünya müharibəsində iştirak etmiş şəxslərə, həlak olmuş və ya sonralar vəfat etmiş döyüşçülərin dul arvadlarına, arxa cəbhədə fədakar əməyinə görə orden və medallarla təltif edilmiş şəxslərə birdəfəlik maddi yardım verilməsi haqqında" Sərəncamı ölkəmizdə 3 min 538 nəfərə şamil edilib. İkinci Dünya müharibəsində Qələbənin 78-ci ildönümü ilə əlaqədar həmin müharibənin iştirakçısı olmuş 51 nəfərin hər birinə 1500 manat, İkinci Dünya müharibəsində həlak olmuş və ya sonralar vəfat etmiş döyüşçülərin dul arvadlarına, həmin dövrdə arxa cəbhədə fədakar əməyinə görə orden və medallarla təltif edilmiş şəxslər, İkinci Dünya müharibəsi illərində döyüş cəbhələrinin arxa hüduqları, yaxud döyüşən donanmaların əməliyyat zonaları daxilində ordunun və donanmanın mənafeyi üçün tapşırıqları yerinə yetirmiş xüsusi birləşmələrin işçiləri, İkinci Dünya müharibəsi dövründə Leninqrad şəhərinin müdafiəsinə görə müvafiq medal və döş nişanı ilə təltif edilmiş şəxslər, habelə Leninqrad şəhərinin mühasirəsi iştirakçılarından ibarət 3 min 487 nəfərin hər birinə isə 750 manat məbləğində birdəfəlik yardım verilib. Birdəfəlik ödəmə onların bank hesablarına köçürülüb. Birdəfəlik maddi yardımların verilməsi üçün dövlət başçısının Sərəncamı ilə Azərbaycan Respubli-

kasının 2023-cü il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Prezidentin ehtiyat fondundan 2,9 milyon manat vəsait ayrılıb.

Qeyd edək ki, artıq 20 ildir ki, İkinci Dünya müharibəsi iştirakçıları və yuxarıda vurğuladığımız kateqoriyalardan olan insanlar bu cür qayğı ilə əhatə olunurlar. 1941-1945-ci illər İkinci Dünya müharibəsində iştirak etmiş bəzi kateqoriyalardan olan şəxslərə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün artırılması, müharibə əlillərinin və onlara bərabər tutulan şəxslərin xüsusi avtonəqliyyatla təmin edilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında sərəncamlar bu kateqoriyadan olan insanlara göstərilən qayğının bariz nümunəsidir.

Onların xatirəsi xalqımız üçün əzizdir

Azərbaycan xalqı 1941-1945-ci illər müharibəsində şərəfli döyüş yolu keçmiş oğul və qızlarımızın tarixi şücaətlərini, habelə arxa cəbhədə fədakarlıqla çalışanların xidmətlərini heç vaxt unutmayacağıq. Çünki bu beşillik zaman kəsiyi bütün açıqları, ağrıları ilə yaşanıb. Minlərlə oğullarımız 1941-ci ildə müharibəyə yollanıb. Onlar arxada bir ailəni, həyat yoldaşını, nişanlı qızı, sevgilini buraxıb gediblər. Qayıdanlar sağlamlıqlarını itirənlər də, yəne də ata-ana, bacı-qardaş, həyat yoldaşı, övlad, sevgili hicranını vüsal edə bilməzlər. Lakin qayıtmayanlarla birlikdə bütün bu arxada qoyduqlarına qovuşmaq hissi, ürəklərindəki min bir istək və arzu Rusiyanın ucsuz-bucaqsız

torpaqlarına gömülüb. Nə arzular ürəklərdə dəfn olunub. Nə göz yaşları məktublarda saralıb, nə nisgillər kağız parçalarına tökülüb. Nə gözlər illərlə yollarda qalıb. Neçə-neçə analar hər qapı döyüldüyündə "bəlkə yoldaşımdır, oğlumdur gəlib",- deyər qapıya yaxınlaşıb. Və ümidi elə oradaca yenidən qırılıb.

Axı biz müharibələr, acılar, itkilər görmüş bir xalqıq. Şəhidin, qazinin acısını yaşamış bir xalqıq. Belə isə eyni taleni yaşayan insanlar unutmaq olarmı? 90-cı illərdə hakimiyyətdə olanlar sərəmsəmsələr də, bunun Ulu Öndərimiz tərəfindən qarşısı alındı. Yoxsa bu gün bunun əzabını çəkərdik. Birinci və İkinci Vətən müharibələrində itirdiyimiz balalarını, qazilərimizi hər an ananda İkinci Dünya müharibəsinə gedib qayıtmayan minlərlə övladımızın taleyi ilə bağlı tarixin silinməsinə özümüzə bağışlaya bilməyəcəkdik.

Bu gün onlara qayğı ilə yanaşılması, anılması üçün Ümummilli Liderimizə borcluuyduq. O, böyük bir tarixi sərəmsəmlərdən xilas etdi, qorudu. Odur ki, Ulu Öndər hər zaman Azərbaycan xalqının qəlbində yaşayacaq. Həm də böyük minnətdarlıq hissi ilə.

İkinci Dünya müharibəsində həlak olanların, yaralananların, zəhməti ilə kömək olanların həyat yolu bugünkü və gələcək nəsillər üçün nümunədir. Elə bu nümunə ilə tərbiyə etdiyimiz gəncliyimiz 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsində böyük vətənpərvərlik və fədakarlıq göstərdilər. Vətəni qorumaq nümunəsi nümayiş etdirildilər. Hər bir tarixi yaşandığı üçün qorumaq gələcək nəsillərin borcudur. Bu gün həmin tarixi günləri anmaqla, xatırlamaqla, tədbirlər keçirməklə vətəndaş olaraq vəzifəmizi yerinə yetiririk. Həmişə də belə davam edəcəyik. Çünki onların hər birinin xatirəsi xalqımız üçün əzizdir.

Mətanət Məmmədova